

ŚCIEŻKA POMOCY

w sytuacji wystąpienia przemocy rówieśniczej

➤ DLA SZKOŁY

Cel ścieżki pomocy

Zapewnienie bezpieczeństwa uczniom i uczennicom, w tym szybkiej, adekwatnej i skutecznej reakcji szkoły w związku z wystąpieniem przemocy rówieśniczej (fizycznej, psychicznej, słownej, cyberprzemocy itp.), mające na celu ochronę dziecka doznającego przemocy, przemodelowanie zachowania sprawców i zapobieganie dalszym incydentom w szkole.

Rozpoznanie i zgłoszenie

Kto może zgłosić?

- Uczeń (ofiara lub świadek)
- Rodzic/opiekun prawny
- Nauczyciel, wychowawca
- Inny pracownik szkoły

Forma zgłoszenia przemocy występującej w szkole:

- Bezpośrednio do wychowawcy, pedagoga, psychologa, nauczyciela, dyrektora szkoły
- Poprzez skrzynkę zaufania (jeśli istnieje)
- Drogą elektroniczną na adres sekretariatu szkoły lub dyrektora
- Drogą telefoniczną do sekretariatu szkoły lub dyrektora
- Anonimowo (jeśli szkoła umożliwia taką formę)
- Pisemnie do właściwego Kuratora Oświaty

Początkowe działania szkoły

1. Zabezpieczenie ucznia/uczestników zdarzenia

Zapewnienie bezpieczeństwa wszystkim uczniom i uczennicom należy do kompetencji dyrektora szkoły.

Oddzielenie sprawcy od ofiary (czasowe) – zadanie dyrektora i nauczycieli (realizowane zgodnie z obowiązującymi procedurami szkolnymi).

W razie potrzeby – wezwanie rodziców/opiekunów, odpowiednich służb (np. Policji dzwoniąc pod numer 997 lub 112, Państwowego Ratownictwa Medycznego dzwoniąc pod numer 999 lub 112).

2. Dokumentacja zdarzenia – zgodna z obowiązującymi procedurami szkolnymi

Spisanie relacji ofiary, świadków, sprawcy

Zebranie dowodów (zrzuty ekranu, zdjęcia, nagrania – w przypadku cyberprzemocy)

Sporządzenie notatki służbowej

Diagnoza sytuacji

1. Spotkanie zespołu wychowawczo-profilaktycznego (lub zespołu interwencyjnego)

Pedagog, psycholog, wychowawca, dyrektor (lub wicedyrektor), nauczyciele zaangażowani.

Analiza sytuacji – skala przemocy, powtarzalność, motywy, zaangażowane osoby.

2. Ustalenie dalszych działań

Wdrożenie procedury interwencji kryzysowej.

Podjęcie decyzji o poinformowaniu instytucji zewnętrznych (np. sądu rodzinnego, Policji, ośrodka pomocy społecznej, Państwowego Ratownictwa Medycznego).

Działania interwencyjne, wychowawczo-profilaktyczne

W stosunku do osoby doznającej przemocy:

Wsparcie psychologa/pedagoga szkolnego

Zapewnienie poczucia bezpieczeństwa uczniowi/uczennicy

Obserwacja ucznia/uczennicy przez wychowawcę i nauczycieli

Spotkania z rodzicami

Możliwość zmiany klasy, jeśli dziecko tego potrzebuje i jest to uzasadnione

Współpraca z rodzicami

Korzystanie z pomocy specjalistów, w tym w pomocy instytucjonalnej:

- kompetentni wychowawczo nauczyciele i wychowawcy
- pedagog i psycholog w szkole
- poradnie psychologiczno-pedagogiczne
- system opieki zdrowotnej:
 - I poziom referencyjny - **Zespoły i Ośrodki Środowiskowej Pomocy Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży.**

Gwarancją skuteczności działań podejmowanych na I poziomie wsparcia jest współpraca ośrodków opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej ze środowiskiem szkolnym. Szkoła może podpisać porozumienie z ośrodkiem.

- II poziom referencyjny - **Centra Zdrowia Psychicznego.**

Wsparcie jest szybkie, bez skierowania, bezpłatne i blisko domu. Pierwszy kontakt to rozmowa ze specjalistą w Punkcie Zgłoszeniowo Koordynacyjnym, która pozwoli określić pierwsze potrzeby Pacjenta i ustalić wstępny plan wsparcia, które otrzyma w centrum. Bezpośredni link do mapy: www.czp.org.pl/mapa/.

- III poziom referencyjny - **Ośrodek Wysokospecjalistycznej Całodobowej Opieki Psychiatrycznej.**

W sytuacjach nagłych, gdy stan zdrowia dziecka wymaga natychmiastowej interwencji lekarskiej, **każdy jest zobowiązany do udzielenia pomocy przedmedycznej** w zakresie posiadanych umiejętności oraz do skutecznego powiadomienia o tym zdarzeniu podmiotów ustawowo powołanych do niesienia pomocy osobom w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego¹.

W przypadku poważniejszych naruszeń – powiadomienie sądu rodzinnego, Policji.

¹ Art. 4 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz.U. z 2021 r. poz. 2053).

W szkole od 15 sierpnia 2024 r. powinny być **wdrożone standardy ochrony małoletnich**, których wytyczne są dostępne na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości². Wprowadzenie standardów ochrony dzieci ma na celu zwiększenie bezpieczeństwa dzieci, ale także rodziców i personelu placówek, które z dziećmi pracują.

W stosunku do sprawy:

Rozmowa dyscyplinująca

Zastosowanie środków wychowawczych lub dyscyplinujących (np. upomnienie, nagana, przeniesienie do innej klasy w porozumieniu z rodzicami).

Współpraca z rodzicami oraz **korzystanie z pomocy specjalistów, w tym w pomocy instytucjonalnej - jw.**

W przypadku poważniejszych naruszeń – powiadomienie sądu rodzinnego, Policji.

W stosunku do klasy/świadków zdarzenia:

Zajęcia integracyjne, wychowawczo-profilaktyczne

Rozmowa z całą klasą o skutkach przemocy, mediacje

Warsztaty z zakresu empatii, komunikacji, rozwiązywania konfliktów, realizacja programów z Bazy Rekomendowanych Programów Profilaktycznych, upowszechnianie materiałów edukacyjnych znajdujących się na stronie Ośrodka Rozwoju Edukacji, współpraca z organizacjami pozarządowymi np. Fundacją Życie Warto Jest Rozmowy, Fundacją Dajemy Dzieciom Siłę w zakresie realizacji w szkole programów profilaktycznych.

Monitorowanie sytuacji

Regularna obserwacja relacji w klasie przez wychowawcę i specjalistów z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego, przeciwdziałania przemocy rówieśniczej.

Spotkania kontrolne z ofiarą, sprawcą i ich rodzicami organizowane przez dyrektora, psychologa, pedagoga szkolnego.

Monitoring skuteczności działań po określonym czasie (np. po miesiącu, po 3 miesiącach od zdarzenia).

Profilaktyka pozytywna

Stałe działania profilaktyczne w szkole:

Realizacja programu wychowawczo-profilaktycznego opracowanego na podstawie **wyników corocznej diagnozy** w zakresie występujących w środowisku szkolnym potrzeb rozwojowych uczniów, w tym czynników chroniących i czynników ryzyka.

Realizacja Programów z Bazy Rekomendowanych Programów Profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w szkole, komunikacji, empatii, np. dla:

- **przedszkoli:** np. program „Luba czuje”, którego celem jest zwiększenie poziomu kompetencji emocjonalnych oraz funkcji wykonawczych dzieci w wieku przedszkolnym;
- **uczniów z klas V-VIII szkoły podstawowej oraz uczniowie szkół ponadpodstawowych.** Np. program „Iskra odporności”, polegający na rozwijaniu umiejętności kontrolowania sposobu reagowania na trudności. Celem programu jest rozwój umiejętności rozwiązywania konfliktów i asertywnej komunikacji poprzez formułowanie komunikatu „Ja”, nazywanie uczuć i formułowanie propozycji rozwiązań, które będą służyły obu stronom konfliktu. Ponadto nauka pozytywnej adaptacji – rozwijanie umiejętności przezwyciężania trudności poprzez poszukiwanie konstruktywnych sposobów reagowania na wyzwania i zmieniające się otoczenie, a także powrót do dobrego funkcjonowania po trudnych doświadczeniach.
- **uczniów i nauczycieli szkół podstawowych (z klas IV – VIII), szkół ponadpodstawowych, Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii i Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych:** np. program „Tutoring szkolny”: zwiększenie poczucia bezpieczeństwa w szkole, poprawa relacji oraz klimatu społecznego szkoły, wzrost u uczniów wiary we własne możliwości, doświadczanie przez nich sprawstwa i odpowiedzialności.

² <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/standardy-ochrony-maloletnich---wytyczne>

- **uczniów szkół podstawowych i I klas szkół ponadpodstawowych, np. program „Trzy koła”**, Cele programu: wzmacnianie więzi społecznych pomiędzy nauczycielami i uczniami, szkołą i rodzicami, a także rozwijanie pozytywnych relacji społecznych między uczniami, wzmacnianie zachowań prospołecznych uczniów, np. stawanie w obronie innych uczniów, udzielanie pomocy koleżeńskiej, powstrzymywanie rówieśników, którzy planują zachowania niebezpieczne,

Lekcje wychowawcze dotyczące empatii, szacunku, asertywności, komunikacji.

Szkolenia dla nauczycieli z zakresu rozpoznawania i reagowania na przemoc rówieśniczą w szkole, cyberprzemoc.

Współpraca z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, organizacjami pozarządowymi, ośrodkiem pomocy społecznej.

Dokumentacja

Każdy etap powinien być dokumentowany w postaci sporządzania notatek, raportów, zabezpieczony obraz z monitoringu wizyjnego (do ewentualnego żądania rodziców czy służb)

Dokumenty powinny być przechowywane zgodnie z ustawą z dnia 10 maja 2018 r. - o ochronie danych osobowych.